

**DOMĀŠANAS
ATTĪSTĪŠANAS
UZDEVUMI**

sadarbībā ar

Naudas skola
LATVIJAS BANKA

6-11

**gadus veciem
bērniem**

Finanšu pratība

**VAR PRINTĒT
MELNBALTU**

25
LPP.

Rēķināšanas
un lasīšanas
uzdevumi

Finanšu
pratības
uzdevumi

Teorija par
finanšu
pratību

20 lpp.

Daudzveidīgi
uzdevumi, lai
nostiprinātu
zināšanas par
finanšu pratību

Ilze Dzene

Man ir liels prieks paziņot, ka “Domāšanas attīstīšanas uzdevumi” sadarbībā ar Latvijas Banku ir izveidojuši bezmaksas uzdevumu krājumu 6-11 gadus veciem bērniem **“Finanšu pratība kopā ar Latvijas Bankas Naudas skolu”**. Lejuplādējiet bez maksas krājumu un risiniet dažādus domāšanas attīstīšanas uzdevumus par finansēm!

Aija Brikše

Latvijas Bankas
Finanšu pratības
daļas vadītāja

Latvijas Bankas Naudas skola sadarbībā ar “Domāšanas attīstīšanas uzdevumi” ir izveidojusi finanšu pratības krājumu, lai palīdzētu bērniem jau no mazotnes iemācīties **droši runāt par naudu un saprast tās lomu ikdienā**. Materiāla galvenais uzdevums ir veidot atbildīgu **attieksmi pret naudu un mācīt naudas prasmes** pamatus.

Krājums skaidro, kā plānot personīgo budžetu un **kāpēc ir svarīgi dzīvot savu līdzekļu robežās**, nevis paļauties uz neapdomīgiem pirkumiem. Tas praktiski parāda, ka **mērķtiecīga uzkrāšana** palīdz sasniegt lielākus mērķus un sajūst lepnumu par savu rīcību.

Īpaša uzmanība ir veltīta drošībai, izglītojot bērnus par to, ka **PIN kodi un bankas karšu dati ir rūpīgi glabājams noslēpums**. Tāpat bērni apgūst dažādus maksāšanas veidus, valūtas un prasmi pārbaudīt atlikumu veikalā. Noslēgumā uzdevumi veicina bērna domāšanu, lai viņš saprastu atšķirību starp naudas aizdošanu draugam un ziedošanu labdarībai.

Sekoiet Instagram
@naudasskola

Tava finanšu pratība sākas šeit
naudasskola.lv

Krājuma idejas autore **Ilze Dzene**
Makets **Lāsma Vītola**
Vāka noformējums **Linda Krūma**
Ilustrāciju autore **Katrīna Davidenko**
Tekstu autore **Ieva Kalniņa**

1. UZDEVUMS: KĀ VAR SAMAKSĀT PAR PRECI?

Lāsma ar mammu devās uz veikalu nopirkt krāsainus zīmuļus.
Zīmuļi maksāja 3 eiro.

Pie kases Lāsma pamanīja, ka cilvēki maksā dažādos veidos.

Viens vīrietis samaksāja ar **bankas karti**, cita sieviete — **ar telefonu**,
bet kāda tante — **ar skaidru naudu**.

Mamma pajautāja Lāsmai:

— Kā tu domā, ar ko mēs varētu samaksāt par zīmuļiem?

Lāsma padomāja un teica:

— Ar karti, ar telefonu... vai arī ar banknotēm un monētām!!

Mamma pasmaidīja:

— Tieši tā! Par preci var samaksāt **digitāli** vai **skaidrā naudā**.

Galvenais — lai pietiek naudas.

Atzīmē pareizo atbildi ar

JĀ NĒ

☐☐

1. Par preci var samaksāt tikai ar monētām.

☐☐

2. Digitāla maksāšana nozīmē, ka lieto karti, telefonu, pulksteni u.c. ierīces.

☐☐

3. Mamma un Lāsma varētu samaksāt gan skaidrā naudā, gan digitāli.

☐☐

4. Ja naudas nepietiek, preci tāpat var paņemt.

☐☐

5. Dažādi cilvēki var izmantot dažādus norēķinu veidus.

2. UZDEVUMS: VAI PIETIKS NAUDAS?

Lāsmai ļoti patīk veidot aproces no krāsainām pērlītēm. Viņa jau sen sapņoja par lielo pērļu komplektu, kas maksā 15 eiro.

Kad Lāsma pārbaudīja savu krājkasi, viņai tur bija jau 10 eiro.

Mamma teica:

— Tu vari vēl sakrāt vai izvēlēties **lētāku komplektu**.

Lāsma satraukti atbildēja:

— Bet es gribu šo lielo tagad! Varbūt varu nopirkt un **samaksāt vēlāk?**

Mamma pasmaidīja un paskaidroja:

— Ja tu pērc to, ko šobrīd nevari atļauties, tas nozīmē **dzīvot pāri saviem līdzekļiem**. Tas var radīt problēmas vēlāk. Labāk ir vispirms sakrāt naudu vai izvēlēties to, ko vari atļauties tagad.

Lāsma padomāja un nolēma:

— Tad es krāšu! Un tad pirkšu bez raizēm.

Atzīmē pareizo atbildi ar

JĀ NĒ

☐☐

1. Lāsmai pietika naudas, lai nopirktu pērļu komplektu.

☐☐

2. Dzīvot pāri līdzekļiem nozīmē pirkt to, ko nevar atļauties.

☐☐

3. Lāsmai būtu gudri vēl sakrāt naudu.

☐☐

4. Ja gribas, tad drīkst pirkt visu, pat ja nav naudas.

☐☐

5. Lāsma pieņēma atbildīgu lēmumu.

3. UZDEVUMS: KĀ LĀSMA VARĒTU IZTĒRĒT SAVU NAUDU?

Ome Lāsmāi dzimšanas dienā uzdāvināja 15 eiro.

Papildus tam Lāsma šonedēļ saņēma savu kabatas naudu — 4,50 eiro.

Lāsma ir priecīga par saņemto naudu un grib to iztērēt gudri. Veikalā viņai iepatikās trīs lietas.

Krāsainu flomāsteru komplekts – 6 €

Mīļa mazā rotaļu pele – 4 €

Spīdīgas uzlīmes – 2,50 €

Lāsma domā, kā labāk izmantot savu naudu, lai varētu kaut ko nopirkt uzreiz un arī pataupīt nākotnei.

Mamma viņai saka:

— Ja tu labi plāno, tu vari izvēlēties vairākas mazas vai vienu lielāku lietu.

Svarīgākais ir pārdomāt, kas tiešām tev vajadzīgs.

Uzdevumi.

1. Cik naudas Lāsmāi ir kopā?

$$\square + \square = \square$$

2. Vai Lāsma var nopirkt flomāsterus un rotaļu peli kopā?

Jā	Nē
☐	☐

3. Cik naudas paliktu pāri, ja viņa nopirktu flomāsterus un uzlīmes?

$$\square - \square - \square = \square$$

4. Kas būtu gudrāk? Atzīmē ar ☒

- ☐ Tērēt visu uzreiz
- ☐ Nopirkt pāris lietu un daļu naudas pataupīt
- ☐ Nopirkt tikai lētāko, jo tāpat neko citu nevajag

5. Ja tu būtu Lāsma, kā tu rīkotos un kāpēc?

4. UZDEVUMS: KĀ SAPRAST, KAS IR SVARĪGĀKAIS?

Lāsma ir nolēmusi šonedēļ pati saplānot savu naudu. Viņai kabatā ir tikai 5 eiro.

Tajā pašā dienā viņa saprot, ka viņai beidzies līmes zīmulis, kas noteikti būs vajadzīgs rītdienas dizaina un tehnoloģiju stundā.

Veikalā Lāsma ieraudzīja trīs lietas, kas viņai ļoti patika:

Līmes zīmulis – 1,50 €

Spīguļainas uzlīmes – 3 €

Konfektes – 2 €

Lāsma ļoti gribēja uzlīmes, bet mamma klusām pajautāja:

— Padomā, kas tev ir vajadzīgs visvairāk, nevis tikai tas, ko gribas.

Lāsma nopūtās... bet tad pati saprata:

— Ja es nenopirkšu līmi, es rīt stundā neko nevarēšu izdarīt. Tātad līme ir vispirms. Pārējais — ja pietiks.

Tā Lāsma iemācījās, ka vispirms nauda jātērē lietām, bez kurām nevar iztikt.

Uzdevumi:

1. Cik daudz naudas Lāsmai ir kopā?

eiro

2. Kas Lāsmai ir ? ☐ Līme ☐ Uzlīmes ☐ Konfektes

3. Vai Lāsma var atļauties nopirkt gan līmi, gan konfektes ? ☐ Jā ☐ Nē

4. Atzīmē ar ☒ , kas ir prioritāte šajā situācijā:

☐ lētākā lieta _____

☐ kārotākā lieta _____

☐ rītdienas stundai nepieciešamais _____

5. Ko tu pirktu pirmo un kāpēc?

5. UZDEVUMS: KĀPĒC IR SVARĪGI VEIDOT UZKRĀJUMUS?

Lāsma jau sen sapņo par skaistu lielu akvareļu krāsu komplektu. Tas maksā 20 eiro.

Katru reizi, kad viņa saņem kabatas naudu, viņai vienmēr gribas nopirkt kaut ko uzreiz — kādu saldumu vai rotaļlietu.

Mamma kādu dienu mierīgi teica:

— Ja tu visu iztērē uzreiz, sapnis par akvareļiem aiziet arvien tālāk. Bet, ja tu krāsi soli pa solim, tu tos dabūsi daudz ātrāk.

Tad mamma iedeva Lāsmai nelielu burciņu ar uzrakstu “Akvareļu fonds”.

Lāsma sāka tur likt dažādas summas: 50 centus, 1 eiro, dažreiz 2 eiro.

Pēc dažām nedēļām viņa paskatījās burciņā un nespēja noticēt — tur bija jau gandrīz puse.

Lāsma sajuta lepnumu:

— Oho, tātad uzkrājot es tieku tuvāk savam mērķim!

Tā viņa saprata, ka uzkrājumi palīdz piepildīt sapņus, nevis tos attālināt.

Ja tu gribētu kaut ko dārgāku — telefonu, skrituļslidas, lielu Lego — kā tu sāktu krāt?

Uzdevumi.

1. Cik maksā akvareļu komplekts? eiro
2. Kas notiek, ja Lāsma visu naudu iztērē uzreiz konfektēm un rotaļlietām?
☐ Viņai būs grūtāk sakrāt sapnim
☐ Viņa sakrās ātrāk nekā parasti
3. Kur Lāsma sāka krāt naudu?
☐ Cūciņā
☐ Burciņā “Akvareļu fonds”
☐ Saldumu kastītē
4. Kā var sākt krāt naudu? _____

6. UZDEVUMS: KĀPĒC IR SVARĪGI VEIDOT UZKRĀJUMUS?

Mamma nolēma Lāsmai iemācīt ko ļoti noderīgu.

Viņa teica:

— Lāsma, ja tu turi naudu tikai krājkasītē, tā vienkārši stāv. Bet, ja tu to ieliec bankas krājkontā, nauda var augt pati no sevis, jo banka tev maksā procentus.

Lāsmai acis iepletās:

— Kā tas var būt? Nauda taču nevar augt kā puķes!

Mamma pasmaidīja:

— Tomēr var. Piemēram, ja tu bankā ieliec 10 eiro, banka tev katru mēnesi mazliet pieliek klāt — dažus centus. Tas ir tāpēc, ka tu viņiem uztici savu naudu un viņi tev par to samaksā.

Lāsma padomāja:

— Tātad, ja es glabāju bankā, mana nauda vairojas?

— Tieši tā, — mamma atbildēja. — Jo ilgāk nauda stāv, jo **vairāk procentu tā sakrāj**.

Lāsma lepni teica:

— Tad man vajag savu kontu! Es gribu redzēt, kā mana nauda aug!

Uzdevumi.

1. Kur nauda var “augt”?

- ☐ Krājkasītē
- ☐ Bankas krājkontā
- ☐ Skolas somā

2. Ko nozīmē procenti?

- ☐ Nauda, ko banka pieliek klāt par glabāšanu
- ☐ Nauda, ko banka atņem
- ☐ Nauda, ko mamma iedod papildus

3. Kas notiek, ja Lāsma tur naudu tikai krājkasītē?

- ☐ Nauda paliek tikpat
- ☐ Nauda pati palielinās
- ☐ Nauda pazūd

4. Ko Lāsma grib darīt pēc sarunas ar mammu?

- ☐ Atvērt savu krājkontu
- ☐ Izvest savu naudu
- ☐ Pirkt uzreiz visu, ko gribas

7. UZDEVUMS: KĀ LĀSMA MĀCĀS PAR NAUDU?

Lāsma kopā ar tēti sakārtoja virtuves atvilktni, kur glabājās monētas, dažas banknotes un tētis nejauši atrada arī vecu plastmasas karti.

Tētis teica:

— Naudu cilvēki glabā divos veidos: skaidrā naudā, kas ir monētas un banknotes, vai digitāli, bankas kontā. Digitālajai naudai var piekļūt, izmantojot bankas karti vai telefonu.

Lāsma pasmaidīja:

— Ir monētas, papīra nauda... un arī tā, kas ir telefonā vai kartē, ir nauda!

— Tieši tā! — tētis atbildēja. — Monētas un banknotes tu vari turēt rokās, bet elektroniskā nauda ir tā, ko tu redzi bankas lietotnē vai kartē.

Pēc brīža tētis izklāja uz galda eiro monētas un banknotes.

— Lāsma, pamēģini nosaukt, ko tu redzi.

Lāsma pārliedzinoši:

— Te ir 1 eiro, 2 eiro, 20 centu monētas... un te ir 5 eiro banknote un 10 eiro banknote!

Tētis gandarīts pamāja ar galvu.

Vēlāk, vakariņās, Lāsma pati iesāka sarunu ar mammu:

— Zini, mamma, man patīk, ka naudu var izmantot dažādi — monētās, banknotēs vai telefonā. Un tagad es saprotu daudz labāk, kas ir kas.

Atzīmē pareizo atbildi ar ☒

JĀ NĒ

☐☐

Elektroniskā nauda ir redzama bankas lietotnē.

☐☐

10 eiro banknote ir plastmasas končas papīrs.

☐☐

Eiro monētas var atšķirt pēc izmēra un krāsas.

☐☐

Naudu var turēt bankas kontā, un tā būs pieejama kartē vai telefonā.

8. UZDEVUMS: IEDOT, AIZDOT, ZIEDOT

Lāsma kopā ar mammu šodien devās cauri tirgus laukumam. Tur stāvēja kaste ar uzrakstu "Palīdzēsim dzīvnieku patversmei!". Lāsmai ļoti patīk dzīvnieki, tāpēc viņa pajautāja mammai:

— Mamma, vai mēs varam kaut ko ielikt kastē?

Mamma pasmaidīja un iedod Lāsmai 1 eiro monētu.

Lāsma to iemeta kastē un jutās lepna.

— Zini, Lāsma, — mamma teica, — tas bija **ziedojums**. Kad tu ziedo, tu neprasi naudu atpakaļ. Tu dari labu darbu.

Vēlāk tajā pašā dienā Lāsma satika savu draudzeni Anci rotaļlaukumā. Ance bija aizmirsusi mājās naudu un ļoti gribēja nopirkt sulu.

— Lāsma, vai tu man vari **aizdot** 1 eiro? Es rīt atdošu, — Ance teica.

Lāsma padomāja un iedeva draudzenei 1 eiro, bet šoreiz viņa zināja:

— Tas **nav ziedojums**. Tas ir **aizdevums**. Ance man šo naudu **atdos atpakaļ**.

Mamma, to dzirdot, pasmaidīja:

— Redzi, Lāsma, tu jau saproti. Aizdot nozīmē, ka kāds naudu paņem uz laiku un vēlāk atdod.

Ziedot vai iedot — tu atdod naudu un nepagaidi to atpakaļ.

Lāsma lepnī pamāja.

— Tagad es skaidri zinu atšķirību!

Uzdevums.

Lāsma draudzenei salūza zīmulis, un viņa nevar zīmēt. Lāsma viņai iedod 20 centus, lai draudzene var nopirkt jaunu zīmuli. Vai tas ir **ziedojums** vai **aizdevums**? Kāpēc?

9. UZDEVUMS: SALĪDZINI CENAS!

Lāsma kopā ar mammu iegāja veikalā, lai nopirktu krāsainas uzlīmes. Viņa pamanīja, ka uzlīmju komplekti izskatās līdzīgi, bet maksā ļoti atšķirīgi.

Mamma paskaidroja:

— Lāsmiņ, reizēm jāizvēlas nevis tas, kas ir viskrāšņākais, bet tas, kas ir par saprātīgu cenu.

Lāsma saprata, ka dažkārt kāda lieta vienkārši maksā par daudz, kaut izmantojums tai ir tieši tāds pats.

Uzdevumi:

1. Aplūko lietu pārus un atzīmē lētāko ar ☒

- a) ☐ Uzlīmes – 2,00 € ☐ Uzlīmes – 5,50 €
b) ☐ Zīmulis – 0,80 € ☐ Zīmulis – 1,20 €
c) ☐ Blociņš – 3,00 € ☐ Blociņš – 4,90 €

2. Atzīmē to precī, kuru būtu prātīgāk izvēlēties Lāsmai, ja viņa vēlas ietaupīt, ar ☒

- a) ☐ Uzlīmju komplekts – 2,50 € ☐ Uzlīmju komplekts – 7,00 €
b) ☐ Līmes zīmulis – 1,00 € ☐ Līmes zīmulis – 2,40 €

3. Lāsma grib pirkt jaunu penāli. Ir trīs piedāvājumi.

- ☐ Rozā penālis – 6 €
☐ Zaļš penālis – 10 €
☐ Zils penālis – 8 €

Kurš pirkums būtu visizdevīgākais? Kāpēc? _____

4. Salīdzini Lāsma kabatas naudu (5 €) ar precēm. Atzīmē, ja prece viņai pagaidām ir par dārgu, ar ☒

- ☐ Flomāsteri – 12 €
☐ Lineāls – 1,50 €
☐ Rakstāmpiederumu komplekts – 15 €
☐ Papīra bloks – 2,00 €

10. UZDEVUMS: ROBERTS IEPAZĪST DAŽĀDAS VALŪTAS

Robertam ir 10 gadi. Drīz viņš dosies ceļojumā uz Norvēģiju. Tētis viņam saka:

“Norvēģijā cilvēki neizmanto eiro. Tur ir Norvēģijas kronas. Pirms ceļojuma mēs valūtas maiņas punktā samainīsim dažus eiro pret kronām, lai varētu tur norēķināties. Tāpat mēs paņemsim līdzī arī bankas karti.”

Roberts pārsteigts pavaicā:

“Vai tad visur nevar maksāt ar eiro?”

Tētis atbild:

“Nē, katrai valstij var būt sava valūta, un mēs to varam samainīt, lai lietotu tur, kur braucam. Piemēram, Polijā ir zloti, Zviedrijā ir kronas, bet Amerikas Savienotajās Valstīs - dolāri.”

Roberts saprot, ka pasaulē ir daudz dažādu naudu un ka valūtas maiņas punktā to var apmainīt.

1. Kāda valūta tiek izmantota Latvijā? Atzīmē ar ☒

☐ Dolāri

☐ Eiro

☐ Kronas

2. Uz kādu valsti Roberts brauks? Atzīmē ar ☒

☐ Poliju

☐ Norvēģiju

☐ Spāniju

3. Kāpēc ģimenei jāapmaina eiro pret citu valūtu? Atzīmē ar ☒

☐ Lai būtu vieglāki maciņi

☐ Lai varētu maksāt tajā valstī

☐ Jo eiro vairs neder

4. Nosauc divas citas valūtas, ko tu zini! _____

5. Iedomājies, ka tu dodies uz citu valsti. Ko tev vajadzētu izdarīt ar savu naudu?

11. UZDEVUMS: ROBERTS PĀRBAUDA PIRKUMA ČEKU

Roberts kopā ar tēti iegāja veikalā nopirkt augļus un nelielu kārumu. Viņi izvēlējās banānus un mazu cepumu paku. Pie kases Roberts nolēma pats samaksāt. Viņš iedeva pārdevējai 10 eiro banknoti.

Kad pārdevēja izdrukāja čeku un iedeva atlikumu, Roberts uzmanīgi paskatījās uz izdoto naudu.

Čeks rādīja, ka pirkums maksājis 4 €, bet atlikumā Roberts saņēma tikai 5 € naudas zīmi.

Roberts pārbaudīja vēlreiz un pieklājīgi pajautāja:

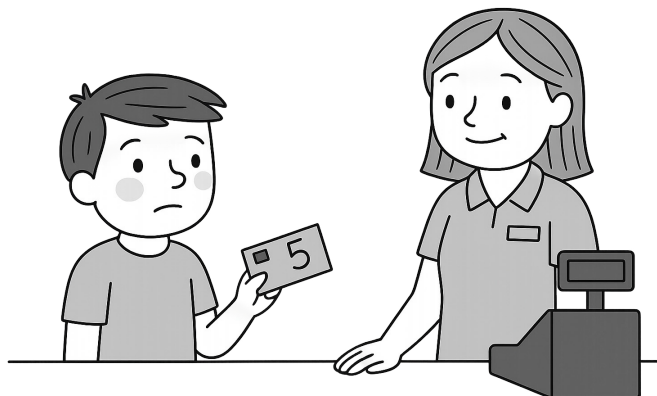
— Atvainojiet, bet man liekas, ka atlikumam jābūt 6 €, vai ne?

Pārdevēja paskatījās uz čeku un saprata, ka tik tiešām kļūdījusies.

— Ak, paldies, ka pamanīji! Te ir pareizais atlikums, — viņa teica un iedeva Robertam trūkstošo 1 €.

Roberts lepnī paskatījās uz tēti.

— Labi, ka pārbaudīju! — viņš noteica.

Uzdevumi.

1. Izlasi un atzīmē, vai teikums ir patiess

JĀ NĒ

☐☐

Roberts nopirka banānus un cepumus.

☐☐

Roberts iedeva kasierei 10 eiro.

☐☐

Pārdevēja sākumā iedeva pareizu atlikumu.

☐☐

Roberts pārbaudīja čeku un pamanīja kļūdu.

☐☐

Pārdevēja negribēja dot trūkstošo naudu.

2. Aprēķini: Roberts samaksāja 10 €, bet pirkums maksāja 4 €. Cik viņam bija jāsaņem atlikumā?

☐

4 €

☐

5 €

☐

6 €

3. Padomā, kāpēc ir svarīgi pārbaudīt čeku un atlikumu?

12. UZDEVUMS: ROBERTS MĀCĀS SAPRAST PREČU CENAS

Roberts ir 10 gadus vecs un ļoti ziņkārīgs. Viņš kopā ar mammu dodas uz veikalu.

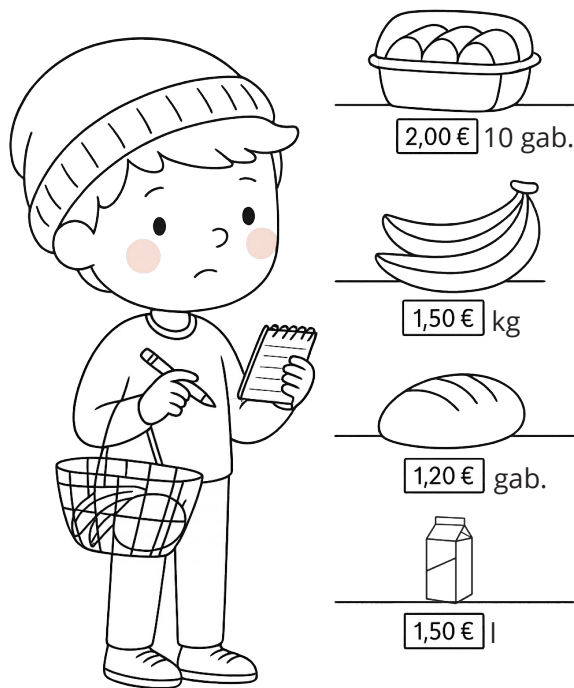
Mamma lūdz Robertu paskatīties, cik maksā pārtika, lai viņš labāk saprastu naudas vērtību.

Roberts paņem groziņu un skatās cenu zīmes. Viņš redz, ka piens, maize, olas, sviests un banāni maksā atšķirīgi. Dažām precēm cena ir par gabalu, citām par kilogramu vai litru. Roberts jautā mammai, kāpēc tā ir.

Mamma paskaidro, ka cena mainās atkarībā no kvalitātes, daudzuma un ražotāja.

Roberts pieraksta cenas savā bloknotā un saprot, ka tā var aprēķināt, cik naudas vajag iepirkumiem.

Viņam tas sāk patikt — viņš jūtas kā īsts saimnieks.

Uzdevumi.

1. Nosauc preces, kuras Roberts aplūkoja veikalā.

2. Kā tu domā — kāpēc dažām precēm cena ir par kilogramu, bet citām par gabalu?

3. Atzīmē, vai šie cenu piemēri izklausās ticami. Atzīmē ar ☒

- ☐ Maize 1,50 €
- ☐ Piens (1L) 1,40 €
- ☐ Banāni (1kg) 1,20 €
- ☐ Olas (10 gab.) 3,50 €
- ☐ Sviests (200g) 2,49 €

4. Roberts ir saskaitījis trīs preču cenas: 1,50 €, 2,00 € un 1 €. Cik kopā jāsamaksā? $1,50 + 2,00 + 1 = \underline{\hspace{2cm}}$ €

5. Roberts ir saskaitījis trīs preču cenas: 3,50 €, 3 € un 2,50 €. Cik kopā jāsamaksā? $3,50 + 3,00 + 2,50 = \underline{\hspace{2cm}}$ €

13. UZDEVUMS: KAS IR VĒLMES UN KAS IR VAJADZĪBAS?

Roberts ļoti grib nopirkt sev jaunu galda spēli, kas maksā 25 €. Viņš jau ir sakrājis 14 €, bet saprot, ka ar to vēl nepietiek.

Mamma paskaidro Robertam, ka budžets nozīmē plānu — cik naudas tev ir, cik tu drīksti iztērēt un cik vajag atlikt nākamajām vajadzībām.

Kopā ar mammu Roberts apsēžas pie galda un izveido savu pirmo nedēļas budžetu.

Roberta ienākumi nedēļā

- Kabatas nauda: 5 €
- Nauda par pastaigu ar kaimiņu suni: 3 €
- Kopā: 8 €

Roberta plānotie tēriņi

- Pusdienas ēdnīcā: 2 €
- Čipsi, ko viņš grib, bet nav nepieciešams: 1,50 €

Mamma jautā:

“Vai tu tiešām gribi tērēt čipsiem, ja tev svarīgāk ir sakrāt spēlei?”

Roberts padomā un saprot, ka, ja šonedēļ nepirks neko lieku, viņš varēs atlikt visu kabatas naudu un ātrāk sasniegt savu mērķi.

Viņš pasmaida, jo saprot, ka vajadzība ir tas, bez kā nevar dzīvot, bet vēlme ir tas, ko gribas, bet var arī iztikt bez tā.

Uzdevumi.

1. Izlasi un atbilde! Cik daudz naudas šonedēļ Roberts var nopelnīt kopā?

☐ 5 €

☐ 8 €

☐ 14 €

2. Kas Robertam ir svarīgāk — uzlīmes vai galda spēle?

3. Kas ir “vajadzība” un kas ir “vēlme” ? Savieno ar līnijām!

pusdienas

uzlīmes

jauna galda spēle

ziemas zābaki

mugursoma

kino apmeklējums

ceļojums

zeķes

šokolāde

siermaize

lineāls

slidošana

KAS IR "VĒLME", UN KAS IR "VAJADZĪBA"?

Apvelc ar aplīti **vajadzības** un nosvītro **vēlmes**!

14. UZDEVUMS: PĀRVARĒT VĒLMI TĒRĒT NAUDU

Roberts dodas ar mammu uz veikalu nopirkt pārtiku. Ejot gar rotaļlietu nodaļu, viņš pēkšņi ierauga jaunu mazo Lego komplektu, kas viņam ļoti iepatīkas. Tas maksā 6,99 €.

Roberts zina, ka šomēnes krāj naudu jaunai spēlei un viņam vēl trūkst 10 €, lai to nopirktu.

Viņš apstājas, padomā un saprot, ka Lego ir neplānots pirkums. Roberts dziļi ieelpo, noliek Lego atpakaļ un dodas tālāk. Viņš ir lepns par sevi, jo neiztērēja naudu un atcerējās savu lielo mērķi.

Uzdevumi.

1. Atzīmē pareizo atbildi ar ☒

a) Roberts gribēja pirkt Lego, jo...

- ☐ tas bija viņa iepriekš plānots pirkums
- ☐ viņam uzreiz iepatikās (impulsu pirkums)

b) Kāpēc Roberts beigās to nenopirka?

- ☐ Lego bija bojāts
- ☐ Viņš krāja naudu kaut kam citam

c) Kā Roberts jutās pēc tam, kad neiztērēja naudu impulsīvi?

- ☐ Lepns
- ☐ Vīlies
- ☐ Sadusmots

2. Pabeidz teikumu!

Roberts saprata, ka _____ ir svarīgāks par impulsu pirkt Lego.

3. Uzraksti 2 veidus, kā tu vari palīdzēt sev nenopirkt kaut ko impulsīvi:

15. UZDEVUMS: NAUDA IR IZTĒRĒTA

Robertam kabatas nauda šonedēļ ir 10 eiro. Viņš jau sen grib futbola treniņiem nopirkt jaunu bumbu, kas maksā 10 eiro.

Taču, ienākot veikalā, viņš pamana arī saldējuma kokteili par 3 eiro, kas izskatās ļoti kārdinoši.

Roberts apstājas un padomā:

“Ja nopirkšu kokteili, man būs tikai 7 eiro...”

“Bet bumba maksā 10 eiro...”

“Tātad, ja es iztērēšu daļu naudas kokteilim, es vairs nevarēšu nopirkt bumbu.”

Roberts saprot: nauda, ko iztērē vienā vietā, vairs nevar tikt iztērēta citur. Viņš izvēlas paciesties un nepirkt kokteili, lai pietiktu nauda svarīgākajam — bumbai.

Uzdevumi. Atzīmē pareizo atbildi ar ☒

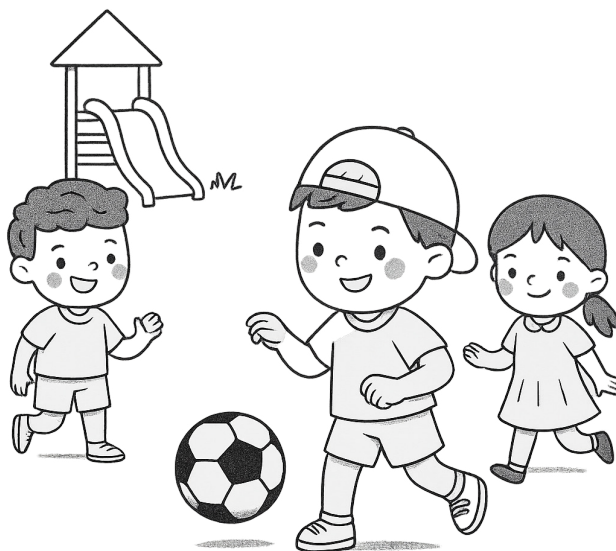
1. Cik eiro Robertam ir šonedēļ? ☐ 5 ☐ 10 ☐ 20
2. Cik maksā bumba? ☐ 7 eiro ☐ 10 eiro ☐ 3 eiro
3. Cik maksā kokteilis? ☐ 3 eiro ☐ 8 eiro ☐ 12 eiro
4. Ja Roberts nopirktu kokteili, cik naudas viņam paliktu?
☐ 7 eiro ☐ 3 eiro ☐ 13 eiro
5. Vai viņš varētu nopirkt bumbu, ja vispirms nopirktu kokteili?
☐ Jā ☐ Nē
6. Kādu izvēli Robertam vajadzēja izdarīt, lai pietiktu naudas bumbai?
☐ Pirkt kokteili
☐ Nepirkt kokteili
7. Uzraksti vienu piemēru no savas dzīves, kad tev bija jāizvēlas starp divām lietām, jo nepietika naudas abām:

16. UZDEVUMS: KĀ IENĀKUMI IETEKMĒ LABKLĀJĪBU

Roberts dzīvo kopā ar savu ģimeni — mammu, tēti un mazo māsu. Katru mēnesi vecāki saņem ienākumus:

mamma saņem algu no slimnīcas, kur viņa strādā, bet tētis saņem algu no būvniecības firmas. Dažreiz ģimene saņem arī papildu ienākumus — vecmāmiņa iedod nelielu kabatas naudu, un tētis brīvdienās piestrādā, palīdzot kaimiņam saremontēt žogu.

No ienākumiem ģimene maksā par pārtiku, mājokli, drēbēm, transportu, skolas lietām un dažreiz arī par atpūtu, piemēram, kino vai izbraukumu pie dabas. Roberts saprot, ka tad, kad ir ienākumi, ģimene var dzīvot droši, sagādāt sev nepieciešamo un reizēm arī iepriecināt sevi ar kādu jauku lietu.

Uzdevumi.

1. Uzraksti trīs lietas, kurām Robertam un viņa ģimenei ir jātērē ienākumi:

2. Atzīmē ienākumus ar ☒

- ☐ Mammas alga
- ☐ Ja Roberts nopērk konfekti
- ☐ Tētis saņem samaksu par darbu brīvdienās
- ☐ Roberts atdod naudu draugam

3. Kura no šīm lietām ģimenei jāpērk vispirms? Atzīmē pareizo atbildi!

- ☐ Pārtika
- ☐ Jaunas rotaļlietas
- ☐ Kino biļetes

17. UZDEVUMS: CILVĒKIEM IR DAŽĀDI IENĀKUMI

Roberts šodien skolā mācās par naudu un ienākumiem. Skolotāja pastāsta, ka cilvēki naudu nopelna dažādos veidos:

- kāds strādā veikalā;
- kāds labo automašīnas;
- kāds palīdz lauku darbos;
- kāds gatavo ēdienu;
- kāds programmē datorus;
- un daži cilvēki strādā tikai dažas stundas nedēļā.

Roberts saprot, ka ne visi cilvēki pelna vienādi. Dažiem ir lielāki ienākumi, dažiem mazāki, un tas ir normāli, jo darbi ir dažādi un cilvēkiem ir atšķirīgas prasmes.

Uzdevumi.

1. Aplūko sarakstu un atzīmē ar ķeksīti tās profesijas un nodarbošanās, par ko cilvēki saņem naudu par savu darbu:

- ☐ Automehāniķis
- ☐ Pastaiga ar draugu
- ☐ Programmētājs
- ☐ Skolotājs
- ☐ Spēlēšanās ar Lego

2. Savieno profesiju/darbu ar iespējamo ienākumu (tikai pieņēmums!)

Autobusa vadītājs	a) 2000 € mēnesī
Pusaudzis ved pastaigā suni	b) 50 € mēnesī
Programmētājs	c) 1200 € mēnesī

3. Atzīmē ar ķeksīti, kuri teikumi ir PATIESI:

- ☐ visi cilvēki pelna vienādi;
- ☐ cilvēkiem var būt ļoti atšķirīgi ienākumi;
- ☐ ienākumus var nopelnīt dažādos darbos;
- ☐ ienākumus vienmēr dod mamma un tētis.

4. Uzraksti 2 darbus, par kuriem, tavuprāt, cilvēki varētu pelnīt naudu:

18. UZDEVUMS: IZŅEMT NAUDU NO BANKOMĀTA

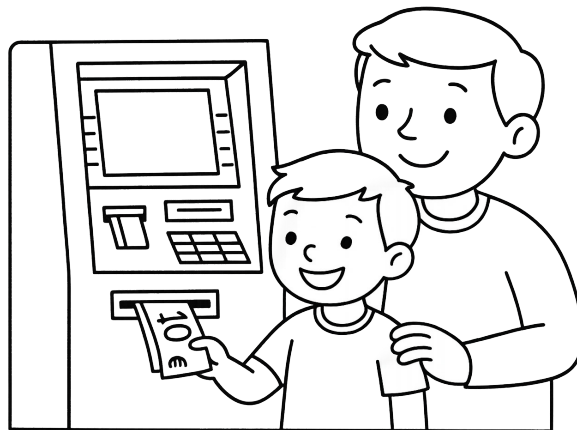
Roberts kopā ar tēti devās uz veikalu. Pirms iešanas tētis teica:

— Robert, mums vajag mazliet skaidras naudas, jo man algu katru mēnesi ieskaita bankas kontā. Vai gribi pamēģināt pats izņemt to no bankomāta?

Roberts sajūsmināti pamāja ar galvu.

Pie bankomāta tētis visu paskaidroja soli pa solim.

1. Ievietot karti.
2. Ievadīt PIN kodu, ko zina tikai viņš pats.
3. Izvēlēties pogu "Skaidras naudas izņemšana".
4. Izvēlēties summu — tētis ieteica 10 eiro.

5. Sagaidīt, līdz bankomāts izsniedz banknotes, un paņemt atpakaļ karti.

Roberts uzmanīgi darīja visu pēc kārtas. Kad viņš rokā turēja banknoti, viņš priecīgi iesaucās:

— Es pats izņēmu naudu!

Tētis pasmaidīja: — Galvenais — nekad nevienam nesaki savu PIN kodu.

Uzdevumi.

1. Atzīmē pareizo darbību secību (1–5)

- ☐ Izvēlēties "Skaidras naudas izņemšana"
- ☐ Ievietot karti
- ☐ Sagaidīt banknotes un paņemt karti
- ☐ Izvēlēties summu
- ☐ Ievadīt PIN kodu

2. Kas ir PIN kods?

- ☐ Tas nav nekas slepens, un to var pateikt draugiem
- ☐ Skolas dienasgrāmatas parole
- ☐ Ļoti slepens numurs, ko zina tikai tu un vecāki

3. Atzīmē pareizos apgalvojumus

- ☐ Bankomātā var izņemt skaidru naudu
- ☐ PIN kodu drīkst pateikt jebkuram
- ☐ Pēc naudas izņemšanas vienmēr jāpaņem karte
- ☐ Nauda pati par sevi iznāk bez kartes

19. UZDEVUMS: VAI TAVA NAUDA IR DROŠĪBĀ?

Roberts skatās, kā mamma maksā ar bankas karti.

Mamma saka:

— Robert, uz katras bankas kartes ir īpaši numuri. Tie ir tikai šai kartei. Šos numurus nedrīkst nevienam dot, jo tad citi var iztērēt tavu naudu.

Mamma paskaidro:

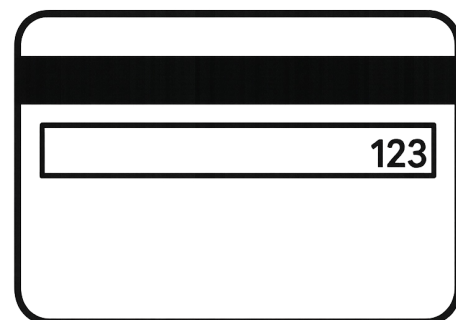
kartes priekšpusē ir kartes numurs. Kartes aizmugurē ir slepens trīsciparu kods. Ar šiem numuriem kāds var nopirkt lietas internetā, pat ja karte nav viņa rokās.

Roberts pārsteigts jautā:

— Tātad, ja es kādam iedotu šos numurus, viņš varētu iztērēt manu naudu?

— Jā, — saka mamma. — Tāpēc šie kartes dati ir slepeni. Ja kāds tos prasa, saki:

“Es tos nedrīkstu dot.”

Uzdevumi.

1. Ko nedrīkst dot citiem? Atzīmē ar ☒

- ☐ Kartes numuru
- ☐ Slepeno drošības kodu
- ☐ Informatīvu bukletu par sportu
- ☐ Savu bankas karti rokās citiem

2. Ja kāds uzzina tavas kartes datus, kā viņš var iztērēt tavu naudu? Atzīmē ar ☒

- ☐ Viņš var nopirkt lietas internetā
- ☐ Viņš var ieskatīties tavos mājasdarbu pierakstos
- ☐ Viņš var spēlēt spēles tavā vietā

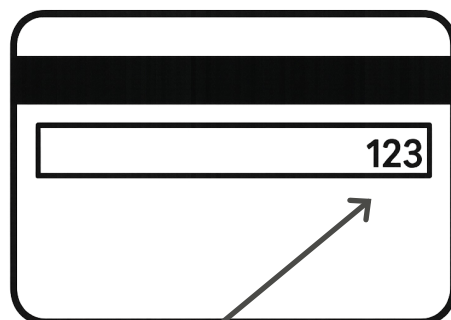
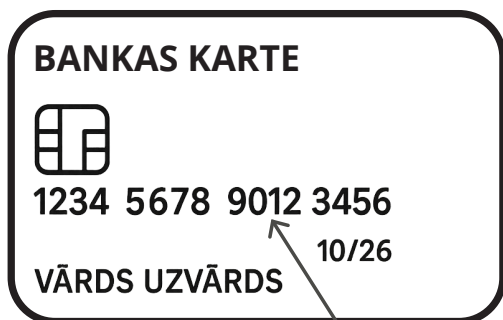
3. Atzīmē ar ☒, kas ir pareizi!

- ☐ Katras kartes numurs ir unikāls
- ☐ Kartes datus drīkst dot tikai labākajiem draugiem
- ☐ Kartes aizmugurē ir slepens kods
- ☐ Ar kartes datiem var norēķināties internetā

4. Domā pats!

Ko tu teiktu, ja kāds nepazīstams cilvēks lūgtu tavus kartes numurus?

KĀ RŪPĒTIES PAR KARTES DROŠĪBU?

Ja kāds uzzina šos numurus, viņš var nopirkt lietas internetā pa tavu naudu. Arī tavam PIN kodam jābūt drošam, lai to neviens neuzminētu.

Ar nozagtiem kartes datiem var nopirkt jebkuru preci internetā.

Piemēram:

- ✓ spēles;
- ✓ rotaļlietas;
- ✓ drēbes;
- ✓ dažādas elektroniskas lietas;
- ✓ jebko, ko pārdod interneta veikali.

Tas ir iemesls, kāpēc kartes numurs un **drošības kods ir tik slepens.**

Uzdevums.

Atzīmē, kas ir slepena informācija uz bankas kartes

- ☐ Kartes numurs
- ☐ Trīsciparu drošības kods
- ☐ Tava iecienītā spēle
- ☐ Kartes derīguma termiņš

20. UZDEVUMS: BUDŽETS — IENĀKUMI UN IZDEVUMI

Robertam šonedēļ ir šādi ienākumi:

- kabatas nauda: 10 €
- omes dāvana: 5 €

Roberts izveidoja izdevumu plānu.

- Pusdienas skolā: 6 €
- Autobusa biļetes: 4 €
- Saldējums: 2 €
- Uzlīmes: 3 €

Roberts vēlas saprast, vai viņam pietiks naudas visam, ko viņš ieplānojis.

Uzdevumi.

1. Aprēķini Roberta ienākumus!

$$10 \text{ €} + 5 \text{ €} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ €}$$

2. Aprēķini visus Roberta izdevumus!

$$6 \text{ €} + 4 \text{ €} + 2 \text{ €} + 3 \text{ €} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ €}$$

3. Vai Roberta izdevumi ir mazāki par ienākumiem? ☐ Jā ☐ Nē

4. Cik naudas Robertam paliks pāri?

$$\text{Ienākumi} - \text{izdevumi} = \underline{\hspace{2cm}} \text{ €}$$

5. Ja Roberta izdevumi būtu lielāki par ienākumiem, kas būtu jādara? Atzīmē ar ☒

☐ Jāizņemas nauda no draugiem

☐ Jāpārdomā izdevumi un jāizvēlas, ko nepirkt

☐ Jāiztērē vairāk, jo tāpat būs labi

6. Nosauc vienu izdevumu, ko tu uzskatītu par nepieciešamu, un vienu, ko varētu atlikt vēlāk!

Nepieciešams: _____

Var atlikt: _____

BUDŽETA PLĀNOTĀJS

Piemēri (bet tu drīksti izdomāt savus!): kabatas nauda, dāvana, balva konkursā, neliels darbiņš mājās.

— IENĀKUMI —	— € —

Padomā, kam tu parasti tērētu naudu! Piemēri (bet tu drīksti izdomāt savus!): saldējums, transporta biļete, uzlīmes, krājķasei atlicinātā nauda, dāvanas citiem.

IZDEVUMI	€

lenākumi – izdevumi =

IENĀKUMI	€
IZDEVUMI	

Vai tev pietiek naudas visam, ko gribi nopirkt? Vai tev vajadzētu kaut ko atlikt vēlāk? Vai tu vēlētos kaut ko iekrāt?